3. Predko, O. I. 2005. *Psychologija religii': istorija, teorija, religijeznavchi vymiry* [Psychology of Religion: History, Theory, Religious Dimensions]. Kyiv: Center for Educational Literature.
4. Rybalka, V.V., ed. 2007. *Psykhologichna profilaktyka suitsydalnykh tendentsii v uchnivskoi molodi* [Psychological prevention of suicidal tendencies in student youth]. Kyiv.
5. Moskalets, V.P., ed. 2004. *Psykhologhiia suitsydu* [Psychology of suicide]. Kyiv.
6. Moskalets, V.P., ed. 2004. *Psykhologhiia relihii* [Psychology of religion]. Kyiv.
7. Frankl, V. 2000. *Osnovy lohoterapii. Psykhoterapiia y relyhiia* [Basics of Logotherapy. Psychotherapy and religion]. St. Petersburg.

УДК [81'243:81'42]:378(045)

DOI: 10.31339/2617-0833-2019-2(27)-125-128

ІНШОМОВНИЙ ДИСКУРС У ЛІНГВОДИДАКТИЦІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Пітра Неля

FOREIGN LANGUAGE DISCOURSE IN LINGUODIDACTICS OF HIGHER EDUCATION

Pitra Nelya

У статті розглядаються теоретичні аспекти дослідження іншомовного дискурсу у вивченні іноземної мови студентами вищої школи. Автором проаналізовано основні теоретико-методологічні підходи до визначення місця іншомовного дискурсу в сучасній лінгводидактиці вищої школи. Обґрунтовано роль і значення аналізу іншомовного дискурсу студента у контексті встановлення його рівня володіння іноземною мовою.

Ключові слова: іншомовний дискурс, текст, лінгводидактика, комунікативна компетенція.

The article deals with the theoretical aspects of foreign language discourse in the process of foreign language studying by high school students. The author analyzes the main theoretical and methodological approaches of the place of foreign language discourse in modern higher education linguistics determining. The role and importance of a student's foreign language discourse analysis in the context of establishing his / her level of a foreign language command is substantiated. The meaning of the text and its place in the process of learning a foreign language are revealed.

Key words: foreign language discourse, text, second language learning, communicative competence.

Сучасні трансформації в освіті України, зокрема, вищій, особливо загострили проблему низького рівня володіння іноземною мовою як випускників шкіл, так і студентів вищих навчальних закладів. Поставлені вимоги щодо підвищення рівня володіння та розширення сфери використання іноземних мов (зокрема, «Концепція розвитку англійської мови в університетах» МОН України від 2019 р.) диктують зміни у методиці викладання та удосконалення навчання іноземних мов у вітчизняній вищій школі.

Особливе місце у навчальному процесі іноземної мови займає дискурс. Проблемам дискурсу у лінгводидактиці, його співвідношенню із текстом у навчальному процесі присвячено значний масив досліджень як закордонних вчених (Д. Вагнера, Т. ван Дейка, Д.П. Гі, А. Фірса та ін.), так і вітчизняних дослідників (Ф.С. Бацевича, Ж.Д. Горіної, І.М. Гуменюк, О.С. Селіванової та ін.). Значна частина вищезгаданих учених у свої працях акцентували увагу на структурах і стратегіях тексту та діалогу, єдності тексту, контексту, соціокультурних і лінгвістичних компонентів.

Грунтовні дослідження ролі дискурсу у вивченні іноземної мови з'явилися після

публікації 1997 р. дослідження Д. Вагнера та А. Фірса. Вони виявили ключові проблеми, які з'являються під час виконання аналізу іншомовного дискурсу [1].

Серед закордонних вчених особливе місце у дослідженні дискурсу та його місця в лінгвістиці займають праці нідерландського дослідника Т. А. ван Дейка. На його думку, дискурс є єдністю когнітивних та лінгвістичних структур, а основою аналізу дискурсу є, ідея про те, що структура тексту визначається характером контексту [2, с. 99].

Проте питання іншомовного дискурсу в лінгводидактиці залишається недостатньо вивченим. Головні проблеми, із застосуванням аналізу іншомовного дискурсу студентів у навчальному процесі вищої школи, обертаються довкола методологічних, теоретичних і епістемологічних питань. Тому актуальним залишається вирішення проблем із визначення найбільш ефективного засобу аналізу іншомовного дискурсу, щоб встановити рівень володіння іноземною мовою студентом.

Метою наукової статті є дослідження та розкриття теоретико-методологічних аспектів використання та аналізу іншомовного дискурсу в навчанні іноземної мови студентів вищої школи.

Очевидно, що процес вивчення студентами іноземної мови відбувається на основі різноманітних дискурсів: монологічного або діалогічного, усного або невербального, навчального чи ненавчального. Аналіз дискурсу студента дає змогу оцінити його рівень вивчення та володіння іноземною мовою [3, р. 154-155]. Висновки, сформовані в результаті аналізу дискурсу, мають для лінгводидактики важливе теоретико-методологічне та педагогічне значення.

Мету навчання іноземної мови у вищій школі можна сформулювати як прямування до вироблення у студентів вміння вживання мовленнєвих форм (висловів) в комунікаційних цілях, а також удосконалення процесів кодування і декодування комунікаційних намірів в мовленнєві форми в вигляді дискурсу. Пізнання і розуміння процесу комунікації може дати відповідь, як ефективно навчати іноземної мови, тому що освоєння іноземних мов як пізнавальний процес може бути реалізований тільки на ґрунті та у вигляді мовленнєвої комунікації.

Дискурс як впорядковане мовленнєве висловлювання, інтегроване зі своїм мовленнєвим культурним і ситуативним контекстом, відіграє в навчанні іноземної мови істотну роль. Зокрема, значення окремих елементів тексту можна інтерпретувати лише на основі їх контексту.

Ключовий елемент комунікаційних ситуацій — знання студентів[4]. Розуміння іншомовного тексту залежить від правильного вибору комунікаційного наміру. Однак прочитання цього наміру залежить від правильного розуміння цілої комунікаційної ситуації, оскільки різні мовленнєві вислови є завжди тільки певними елементами відповідних комунікаційних актів, а не самостійними об'єктами. У процесі навчання іноземної мови розуміння значення сенсу висловлювання повинно бути ключем до «перелому мовного коду», а не навпаки.

Процес навчання іноземної мови потрібно розуміти як процес інвестування у знання студентів, однаково в їх кількість і якість, тобто розвиток знання студентів на всіх рівнях, через досвід, взаємодію, розв'язування проблем, завдяки чому студент може застосовувати отримані знання в різних ситуаціях. Проте елементами необхідного знання в мовленнєвій комунікації є не тільки мовленнєві форми та їх значення, але також структури дискурсу, комунікаційні та культурні правила й норми використання мовних висловів і т.д.

Мову як знання не можна нікому передати, студенти самі мусять ці знання реконструювати на підставі висловлювання (текстів) іноземною мовою. Тому єдиною можливою формою реалізації процесу розвитку мовленнєвої компетенції є робота з текстами іноземної мови. Тобто започаткування та спонукання процесів розуміння і продукування дискурсу.

Також не можна нікому передати комунікаційних навичок — здібностей

застосування мовленнєвого знання в нових комунікаційних ситуаціях, відносно нових текстів і нових комунікаційних партнерів. Саме участь в мовленнєвій комунікації, а, отже, спілкування з текстами (дискурсом), однаково уможлиблює розкриття, реконструкцію і накопичення мовленнєвого знання, як і розвиток вмінь, які дозволяють послуговуватися мовленнєвими висловами в комунікаційних цілях. Якщо комунікаційні партнери є носіями певної мови, то, маючи багате та систематизоване мовленнєве знання, в процесі комунікації концентрують свою увагу на комунікаційному намірі, сенсі і значенні висловлювання, оскільки процеси їх кодування і декодування в мовленнєві форми відбуваються в них чітко і дуже швидко.

Іншомовний дискурс як одиниця комунікації стає водночас основою процесу навчання іноземної мови. Мовленнєві навички студентів, що розвиваються в процесі навчання іноземної мови, визначає іншомовний дискурс — здібність студента застосувати здобуті знання іноземної мови в комунікаційних ситуаціях. Набуті мовленнєві навички студентів розкривають у іншомовному дискурсі їхнє вміння продукувати і сприймати різні типи дискурсів відповідно до ситуації спілкування.

Тексти відіграють найважливішу роль в лінгводидактичному процесі. Матеріалом навчання можуть бути автентичні тексти, спеціально підготовлені, з метою полегшення їх сприйняття студентами [5, р. 277]. Проте, такі навчальні тексти не повинні містити використання простих, коротких думок, селекції словникового запасу і т.д., так як це мало місце в минулих методах навчання іноземних мов. У результаті таких дидактичних спрощень часто виникали штучні тексти, позбавлені контексту, значення, сенсу, отже, позбавлені пізнавального змісту, а тому нецікаві для студентів.

Для колишніх методик викладання іноземної мови було характерним помилкове переконання, що невелика кількість матеріалу навчання пов'язана з легкістю його засвоєння, а труднощі в процесі розуміння тексту студентами виникають лише з їх недостатнього рівня граматики і словникового запасу. Викладачі іноземної мови прагнули зосередитися на монологіях або діалогах, в яких сюжет структурований і передбачуваний. Такий підхід перекреслював значення для процесу розуміння тексту присутності багатого контексту у вигляді візуальної інформації (малюнки, таблиці, схеми і т.д.). Крім того, надмірне акцентування на вивченні граматики іноземної мови у вітчизняній освіті є не завжди виправданим. Застосування граматичних структур залежне від того, наскільки корисними вони є студентам у розвитку їх комунікаційної компетенції. Граматика повинна виконувати службову роль у навчанні іноземної мови, але не головну.

Проте, у світлі досліджень процесів мовленнєвої комунікації, а також процесів творення дискурсу відомо, що контекст відіграє у них першорядну роль. Непередбачене вивчення лексики студентами через припущення від контексту має бути найголовнішим методом поповнення їх словникового запасу. Для цього студентам треба розуміти від 95% до 98% поточних слів у тексті (чи одне невідоме слово в кожному з двох до п'яти рядків) [6, р. 232].

Отже, матеріал навчання іноземною мовою має бути сконструйований так, щоб уможлилював розвиток вмінь студента чітко використовувати всі доступні запаси власного мовленнєвого знання за допомогою звернення уваги на зміст, мету комунікації, її форму, контекст як джерело інформації і т.д. Бідність контексту, подібно як бідність змісту в тексті значно утруднює, а часом навіть унеможлиблює процес реконструкції комунікативного значення і наміру тексту. Попри те, що методи для визначення лінгвістичної компетентності студента добре встановлені, методика аналізу та оцінки іншомовного дискурсу студентів потребує ґрунтовного дослідження.

Список використаних джерел

1. Firth A. On discourse, communication, and (some) fundamental concepts in SLA research /

- A. Firth, J. Wagner // *Modern Language Journal*. — 1997. — № 81. — p. 285–300.
2. Дейк Т.А., ван. Язык. Познание. Коммуникация / Т.А. ван Дейк. — Москва : Прогресс, 1989. — 312 с.
  3. Gee J. P. *Social linguistics and literacies: Ideology in discourses* / J. P. Gee. — 4th ed. — New York : Routledge, 2012. — 242 p.
  4. Dijk T. A., van. *Text, context and knowledge* [Electronic resource] / Teun A. van Dijk. — Режим доступу: <https://www.discourses.org/UnpublishedArticles/Text,%20Context%20and%20Knowledge.pdf>.
  5. Ciornei S. I. *Authentic texts in teaching English* / Silvia Ileana Ciornei, Tatiana Aurora Dina // *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. — 2015. — № 180. — P. 274-279.
  6. Nation I. S. P. *Learning vocabulary in another language* / I. S. P. Nation. — Cambridge ; New York : Cambridge University Press, 2001. — XIV, 477 p.

References

1. Firth, A. and Wagner, J. 1997. On discourse, communication, and (some) fundamental concepts in SLA research. *Modern Language Journal*, 81, pp. 285-300.
2. Dijk T. A., van. 1989. *Yazyk. Poznaniye. Kommunikatsiya* [Language. Cognition. Communication]. Moscow: Progress.
3. Gee, J. P. 2012. *Social linguistics and literacies: Ideology in discourses*. 4th ed. New York: Routledge.
4. Dijk T. A., van. *Text, context and knowledge*. [online] Available at: <https://www.discourses.org/UnpublishedArticles/Text,%20Context%20and%20Knowledge.pdf>.
5. Ciornei S.I. and Dina T.A. 2015. *Authentic texts in teaching English*. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 180, pp. 274-279.
6. Nation, I. S. P. 2001. *Learning vocabulary in another language*. Cambridge; New York: Cambridge University Press.

УДК [378.011.3-057.4:02]:81'271.16(045)

DOI: 10.31339/2617-0833-2019-2(27)-128-132

FORMATION OF QUALITY OF ORAL CULTURE IN FUTURE PROFESSIONALS IN INFORMATION, LIBRARY AND ARCHIVE BUSINESS

Popovych Nadiia, Prokopovych Lidiia, Kurylo Oleksandra

ФОРМУВАННЯ ЯКОСТЕЙ КУЛЬТУРИ УСНОГО МОВЛЕННЯ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ

Попович Н. Ф., Прокопович Л. С., Курило О. Й.

The article investigates the process of forming the qualities of oral culture in future specialists in information, library and archives business, an effective ways of developing their speech culture are found out, substantiated the need of work on improving the culture of student speech, the role of communication that ensuring mutual understanding and successful interaction is defined.

The relevance of the topic of the study is due to the fact that the central place in the training of specialists in the specialty «Information, library and archival affairs» is the formation of the future of information departments, librarians and archivists of the quality of oral speech.

The purpose of the article is to investigate the process of forming the qualities of oral culture in future specialists in information, library and archives business, to find out effective ways